

KEMALİST DEVRİMİN DEVLETÇİLİK ANLAYIŞI

Aydınlık Gazetesi, 24 Ekim 2020

Yıldırım Koç

Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışı, daha önceki üç yazımda özetlediğim devletçilik anlayışlarından farklıdır. Mustafa Kemal Paşa'nın kafasında yer alan ve daha sonraki yıllarda adım adım uyguladığı devletçilik anlayışını belki en iyi anlatan ifade, Lenin'e 4 Ocak 1922 tarihinde yazdığı mektupta yer almaktadır. Mustafa Kemal Paşa şunları yazmıştır: **“Memleketimizi düşman işgalinden kurtardıktan sonra, niyetimiz, kamu yararı taşıyan büyük işletmeleri olabildiğince devlet eliyle yönetmek ve böylece, bir büyük kapitalistler sınıfının gelecekte memleketi hâkim olmasının önüne geçmektir.”** (Atatürk'ün Bütün Eserleri ATABE, C.12, Kaynak Yay., s.211) Devletçilik, sermayedar sınıfın “memleketi hakim olma” çabalarına engel olmanın bir aracı olmanın yanı sıra, böylece ülkede gerçek bir demokrasi yaratmanın da bir aracıydı.

Bu anlayış, İttihatçılar'ın “milli ekonomi” ve Almanya kaynaklı “devlet sosyalizmi” anlayışından tümüyle farklıdır. İttihatçılar, Almanya ve Japonya örneklerinden de esinlenerek, ülkenin kurtuluşunu, devlet olanaklarıyla geliştirilecek bir milli burjuvazinin ve kapitalizmin gelişmesine bağlıyorlardı. Mustafa Kemal Paşa'nın devletçilik anlayışında “bir büyük kapitalistler sınıfının gelecekte memleketi hakim olmasının önüne geçmek” temel hedefti. Devletçilik, Türkiye'nin koşullarına uygun bir biçimde, insanın insanı sömürmediği bir dünya doğrultusunda bağımsız ve güçlü bir Türkiye ve Türk milleti yaratmanın en önemli aracı olarak kabul ediliyor ve uygulanıyordu.

Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışında özel sektör devletin kontrolü altındaydı; devlet, özel sektörün ve sermayedar sınıfın kontrolü altında değildi.

Mustafa Kemal Paşa'nın daha 1922 yılı Ocak ayındaki görüşü bu iken, Türkiye'de devletçiliği 1929 buhranından sonra 1930'lu yıllarda başlatanlar büyük bir hata yapmaktadır.

SAĞLIK HİZMETLERİ VE EĞİTİMDE DEVLETÇİLİK

Kurtuluş Savaşı zaferle sona erince, siyasal bağımsızlığı ekonomik bağımsızlıkla güvence altına almak ve pekiştirmek gerekiyordu. Ancak ekonomik bağımsızlık kadar önemli olan, 11 yıllık savaştan çıkmış, bulaşıcı hastalıklarla boğuşan yoksul bir halkın sağlığını geliştirmekti. Bu nedenle, ülkenin bağımsızlığını kazanmasının hemen ardından, sağlık hizmetlerinde devletçilik anlayışı uygulanmaya başlandı. Devlet tarafından sağlanan sağlık hizmetlerinin, Osmanlı'dan devralınan halktan Türk milletinin yaratılması açısından da büyük önemi vardı. Devletin parasız olarak ve farklı bölgelerden gelen sağlık personeliyle sunduğu sağlık hizmeti, insanların birbirleriyle kaynaşmasında son derece etkiliydi. Sağlık hizmetlerini devlet sunarsa, önce koruyucu hekimliği önemser ve insanların hasta olmaması için çaba gösterir. Ardından da sağlık hizmetlerini parasız sağlar. Devletin sağladığı sağlık hizmetlerinde hastalar hastadır; müşteri değil. Sağlık hizmetlerinin özel sektör tarafından sağlandığı durumlarda, insanlar müşteridir; hasta değil. Koruyucu hekimlik de ihmal edilir. Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışının en önemli dayanaklarından biri, devlet eliyle sağlık hizmetidir.

Sağlık hizmetinin sağlanmasında özel şirketlere bel bağlayan bir anlayışın Kemalist Devrim'le yakından uzaktan ilgisi yoktur.

Eğitimde de devletçilik uygulandı. Birçok ülkede millet oluşumunda özellikle ilköğretimin devlet eliyle parasız sağlanması temel alınmıştır. Türkiye'de de bu anlayış uygulandı. Medreseler kapatıldı. Yabancıların ilköğretim düzeyinde okul açmaları yasaklandı. İlköğretim devlet tarafından ve parasız olarak sağlandı. Böylece milli kimliğin oluşturulması ve geliştirilmesinde devletin eğitim hizmetleri belirleyici katkılarda bulundu. Devlet okulunda öğrenci öğrencidir. Özel okulda ise öğrenci müşteridir.

Eğitimde özel okulları öne çıkaran bir anlayışın Kemalist Devrim'le ilişkisi yoktur.

SANAYİLEŞMEDE, ULAŞTIRMADA, TARIMDA, MADENCİLİKTE, İLETİŞİMDE DEVLETÇİLİK

Kemalist Devrim, ekonomik yaşamın tüm alanlarında ya doğrudan yatırımlar yaptı, ya da özel sektöre bıraktığı alanlarda etkili bir denetim kurdu. 1933 yılında başlayan Birinci Sanayi Planı ile de

planlı ekonomiye adım attı. Kemalist Devrim'in devletçiliği, sermayedar sınıfın hizmetinde, sermayedar sınıfa ucuz hammadde ve girdi sağlamayı amaçlayan bir devletçilik değildi. Devlet olanaklarının özel sektöre peşkeş çekilmesi söz konusu değildi. Kamu kurum ve kuruluşları, siyasi çıkar hesabıyla arpalık olarak da kullanılmadı. Özel sektör düşmanlığı yoktu; ancak Türkiye'nin geleceğinin belirlenmesi "piyasaya", özel sektöre veya sermayedar sınıfa bırakılmadı. Amaç, bağımsız ve güçlü bir Türkiye'de, özellikle emekçi sınıf ve tabakalara insanca çalışma ve yaşama olanaklarının yaratılmasıydı. Memur statüsünde istihdam edilenlere ve kamu işletmelerinde çalışan işçilere ve memurlara sağlanan haklar, günün koşullarında son derece ileriye.

Devletçilik vardır, devletçilik vardır. Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışı, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya doğrultusunda bir adım olarak, bağımsız, demokratik, güçlü ve emekçilere insanca yaşama olanakları sağlayan bir Türkiye yaratmayı amaçlıyordu; "**bir büyük kapitalistler sınıfının gelecekte memlekete hâkim olmasının önüne geçme**"nin araçlarından biriydi. Çeşitli kamulaştırma veya devletleştirme adımlarını Kemalist Devrim açısından değerlendirirken, mihenk taşı, Atatürk'ün ifade ettiği bu anlayış olmalıdır.